

*Л. Л. ПАНКРАТОВА, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»*

Витрати на виробництво молока як чинник його конкурентоспроможності

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, глобалізації економіки та розширення світової торгівлі надзвичайно важливо оцінити конкурентоспроможність вітчизняної продукції по відношенню до зарубіжної. Лише наявність конкурентних переваг при виробництві продукції дає змогу підприємствам впевнено почувати себе на внутрішньому ринку й освоювати зовнішні ринки. Одним із найважливіших чинників конкурентоспроможності є витратність виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми витрат та ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, і зокрема тваринницької, висвітлюються в наукових працях О.М. Шпичака [2, 6], Ю. Я. Гапусенка [2], Ю.П. Воскобійника [1, 6], М.В. Місюка [3] тощо. Достатньо обґрунтовані вітчизняними вченими розрахунки нормативної собівартості сільськогосподарської продукції можуть бути основою при запровадженні ціни підтримки на окремі її види. Зібрано багатий світовий досвід підрахунку витрат у фермерських господарствах різних країн, але через розбіжності в калькулюванні витрат не завжди ці показники зіставні з аналогічними в українських підприємствах.

Мета статті. На основі даних реальних підприємств розглянути й порівняти статті витрат і рентабельність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах України, Білорусі, Німеччини, використовуючи при цьому один підхід щодо обчислення собівартості. На основі проведеного аналізу оцінити можливість вітчизняної продукції конкурувати із зарубіжною з огляду на рівень витрат та цін.

Виклад основних результатів дослідження. Молочну галузь України не можна назвати квітучою. Виробництво молока зменшується упродовж останніх 20-ти років. Винятком став 2012 рік, коли за рахунок підвищення продуктивності корів у сільськогосподарських підприємствах загальне виробництво молока зросло на 2,7%.

Поголів'я корів скорочується упродовж останніх 30-ти років і жодні заходи держави щодо підтримки галузі в цей період не змогли зупинити спад. Не став винятком і останній рік – поголів'я корів на 1 січня 2013 року в усіх категоріях господарств зменшилося на 0,8% проти минулого року. Але ж останніми роками офіційна статистика звітує про прибутковість галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах на рівні 17,9-18,5%. До того ж сільськогосподарські товаровиробники молока мають певні преференції при реалізації його переробним підприємствам (у вигляді повернення ПДВ та компенсацій), що додатково підвищує прибутковість виробництва молока. Незважаючи на це, скорочення поголів'я корів в Україні продовжується.

Сучасні агрохолдинги, інші представники аграрного бізнесу не поспішають вкладати гроші в будівництво нових сучасних молочнотоварних комплексів, оскільки такі інвестиції окуповуються через 5-8 років за умов стабільної економіки. Тому в багатьох випадках функціонують реконструйовані молочнотоварні комплекси радянського «зразка».

Становить інтерес порівняння окремих показників господарювання сільськогосподарських підприємств з аналогічними в Республіці Білорусь, де значна увага приділяється розвитку молочного скотарства, діє Республіканська програма розвитку молоч-

ної галузі в 2010-2015 роках (обсяг фінансування якої 11 млрд дол. США).

Як видно з даних таблиці 1, у сільськогосподарських підприємствах Білорусі утримується 90% поголів'я корів і виробля-

ється близько 90% загального обсягу виробництва молока, тоді як в Україні великотоварні підприємства концентрують 22% поголів'я й виробництва молока, решта припадає на господарства населення.

1. Порівняльна характеристика функціонування сільськогосподарських підприємств молочної галузі в Україні та Республіці Білорусь, 2011 р.

Показник	Україна	Республіка Білорусь	Порівняння: Республіка Білорусь/Україна
Поголів'я корів у с.-г. підприємствах на 1.01.2012, тис. гол.	584	1328	У 2,3 раза більше
Частка поголів'я корів у с.-г. підприємствах, %	22	90	х
Виробництво молока в с.-г. підприємствах, тис. т	2246	5820	У 2,6 раза більше
Частка с.-г. підприємств у загальному виробництві, %	22	90	х
Середньорічний удій на одну корову, кг	4109	4522	В 1,1 раза більше

Джерело: Дані офіційної статистики Республіки Білорусь та України [5, 6].

Виробництво молока на душу населення в Білорусі в 2,6 раза більше, ніж в Україні, й становить, відповідно, 687 кг проти 243 кг. Характерно, що більшу половину виробленого молока і молокопродуктів Білорусь експортує, оскільки повністю забезпечує внутрішні потреби в цій продукції та має значні надлишки для реалізації на зовнішньому ринку.

Основними країнами-імпортерами є країни СНД (Росія і Казахстан), в які поставляється понад 90% від усього обсягу експорту молока й молокопродуктів. Згідно з Республіканською програмою розвитку молочної галузі планується нарощування обсягів експортних поставок за 2010-2015 роки більше, ніж удвічі. При цьому зовнішні ринки збуту розширюватимуть за рахунок країн ЄС, Росії, Казахстану, України та інших країн пострадянського простору.

Уже нині білоруські молочні продукти промислового виробництва є на українському ринку, хоч і не становлять серйозної загрози своїми обсягами присутності на ньому, але психологічно тиснуть на виробників, примушуючи знижувати ціну на масло, сири тощо. До того ж вони становлять конкуренцію вітчизняній продукції на російському ринку.

У зв'язку із зазначеним досить важливою є оцінка конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва по відношенню до продукції, виробленої в Білорусі, інших країнах.

Враховуючи відмінності у веденні обліку й калькулюванні собівартості, розроблено форми для заповнення даних по собівартості мо-

лока, які було запропоновано підприємствам – членам Аграрного союзу України (п'ять), а також підприємствам Німеччини (три) й Республіки Білорусь (одне). Дані по зарубіжних господарствах приводилися до однієї грошової одиниці – гривні за офіційним курсом обміну відповідних валют.

У досліджувану групу по Україні ввійшли сільськогосподарські підприємства з кількістю поголів'я 589-1054 гол. і валовим надоем 3350-8020 т на рік. Аграрні формування такого типу виробляють близько 40-50% загального обсягу молока, що виробляється сільськогосподарськими підприємствами України.

Відповідно по Німеччині ввійшли три господарства з поголів'ям корів – відповідно 111, 115 і 240 гол. (у 2010 році середній розмір німецької ферми становив 46 гол.); продуктивність худоби була на рівні 8500-9200 кг на рік.

Також використано дані по господарству «Остромечево» Брестського району (Республіка Білорусь) із кількістю поголів'я 2 243 гол. і валовим надоем 7 916 кг на рік.

Як показують дані таблиці 2, у вітчизняних підприємствах стаття витрат «Оплата праці» в 1,9 раза вища, ніж у білоруському підприємстві. Але при цьому оплата 1 люд.-год по сукупності підприємств України та «Остромечево» (Білорусь) збігається – 1 люд.-год = 11 грн (табл. 3). Тобто перевищення вартісних витрат на оплату праці в українських підприємствах відбувається виключно за рахунок високих натуральних показників – 32,7 люд.- год/т, проти 17,1 люд.-

год/т молока в досліджуваному підприємстві Білорусі.

Наступна стаття витрат «Нарахування на оплату праці» також вища в українських підприємствах у 2,4 раза проти білоруського

підприємства, що показує вищий рівень обкладання податками заробітної плати українців і відповідно більше навантаження на собівартість виробленої вітчизняної продукції.

2. Структура витрат на виробництво молока в підприємствах України, Республіки Білорусь та Німеччини, 2011 р.

Статті витрат	Підприємства України (базисні показники вмісту жиру 3,4%, білка - 3,0%)		Підприємства Республіки Білорусь (базисні показники вмісту жиру 3,4%, білка - 3,0%)		Підприємства Німеччини (базисні показники вмісту жиру 3,7%, білка - 3,4%)		Підприємства України порівняно	
	у натур. показниках, грн	%	у натур. показниках, грн	%	у натур. показниках, грн	%	з під-вом Республіки Білорусь, %	з під-вами Німеччини, %
Прямі витрати	2324,1	95,8	1688,8	94,7	2882,5	97,5	137,6	80,6
Оплата праці	356,1	14,7	189,4	10,6	648,5	22,0	188,0	76,9
Нарахування на оплату праці	142,3	5,9	59,9	3,4			237,7	
Корми	1173,8	48,4	714,3	40,0	1428,8	48,5	164,3	82,1
покупні	481,2	19,8	94,1	5,3	...	...	511,3	...
власного виробництва	692,5	28,6	620,1	34,8	...	...	111,7	...
Нафтопродукти	119,9	4,9	42,8	2,4	37,7	1,3	280,4	82,1
Газ, електроенергія, водопостачання	70,8	2,9	58,8	3,0	103,4	3,5	120,4	317,6
Поточний ремонт обладнання і будівель	64,2	2,6	11,8	0,6	230,2	7,8	542,6	68,5
Амортизація основних засобів	91,1	3,8	137,0	7,1	145,2	4,9	66,5	27,9
Медикаменти, в т.ч. вакцинація	40,4	1,7	42,7	2,2	133,3	4,5	94,8	62,7
Штучне осіменіння	9,8	0,4	3,8	0,2	59,7	2,0	257,4	30,3
Послуги сторонніх організацій	38,5	1,6	20,7	1,1	12,0	0,4	186,0	16,4
Інші прямі витрати	217,2	9,0	407,7	21,0	83,7	2,8	53,3	321,9
Накладні витрати	100,6	4,1	95,2	5,3	61,2	2,1	105,6	164,4
Виробничі витрати – всього	2424,7	100,0	1784,0	100,0	2943,7	100,0	135,9	82,4

Джерело: Дані опитуваних підприємств та розрахунки автора.

Порівняння аналогічних витрат (на оплату праці, із соціальними нарахуваннями) по досліджуваних підприємствах України і Німеччини показує, що в останніх ці витра-

ти в 1,3 раза вище. Але при цьому слід врахувати, що оплата 1 люд.-год в Німеччині – 12 євро проти 11,5 грн в Україні, тобто понад 10 разів вище.

3. Натуральні та вартісні показники, що використані для розрахунків витрат на виробництво молока, 2011 р.

Показники	Підприємства України, в середньому	«Маяк», Черкаська обл., Україна	«Остромечев», Брестський р-н, Білорусь	Під-ва України порівняно з під-вом Білорусі, %
Затрати праці, люд.-год /т	32,7	19,2	17,1	в 1,9 р.б.
Оплата 1 люд.-год, грн	11,5	16,0	11,0	104,3
Витрати кормів, корм. од./т	1258,6	910,0	741,5	в 1,7 р.б.
Вартість 1 корм. од., грн	0,94	1,02	0,96	97,5
Витрати дизельного палива, кг/ т	12,0	16	9,8	122,4
Вартість 1 л дизельного палива, грн	8,1	9,2	4,4	в 1,8 р.б.
Витрати електроенергії, кВт-год на 1 т	50,4	59	54,2	93,0
Вартість 1 кВт-год, грн	0,93	1,13	0,99	93,9

Джерело: Дані опитуваних підприємств та розрахунки автора.

Стаття «Корми» має найбільшу частку в структурі собівартості молока (40-50%) усіх досліджуваних підприємств і потребує детальнішого аналізу. Як бачимо, українські підприємства витрачають на корми в 1,6 раза більше коштів, ніж білоруські. При цьому вартість 1 к.од. практично не відрізняється – відповідно 0,94 і 0,96 грн.

Основна причина – у перевитраті кормових одиниць на 1 т продукції. В середньому по досліджуваних підприємствах України на 1 т молока витрачалось 1 258 к. од.¹, а в деяких підприємствах доходить до 1600 к. од, що вдвічі більше, ніж у розвинутих країнах. Це також більше в 1,7 раза, ніж по підприємству «Остромечево» (Білорусь) – 741 к. од. на 1 т.

При обліку статті витрат «Корми» вітчизняні підприємства застосовують різні підходи для оцінки кормів, одержаних у власному господарстві. Досліджувані підприємства в середньому використовували 60% власних кормів, оцінюючи їх за собівартістю, і 40% покупних, оцінюючи їх за цінами ринку.

Окремі підприємства використовували *ринкові ціни* для обліку власних кормів у собівартості молока, якщо ці корми можна реалізувати на регіональному ринку. Розрахунок за таким підходом підвищує собівартість молока в 1,2-1,3 раза, і виробництво молока в цих підприємствах стає збитковим навіть за наявності дотації.

Інші підприємства для бухгалтерського обліку оцінювали корми за собівартістю, а для цілей управлінського обліку – за ринковими цінами. Для прикладу: підприємство «Батьківщина» Полтавської області обчислює собівартість продукції двома методами: 1) корми – за собівартістю (за реєстрами); 2) корми – за ринковими цінами. Так, за 9 міс. 2012 року собівартість виробництва молока (за реєстрами) становила 2285 грн/т, розрахункова собівартість (за ринковими цінами на корми) – 2986 грн/т, тобто в 1,3 раза більше. При середній ціні молока за вироблену продукцію 2682 грн/т, рівень рентабельності виробництва молока при собівартості, розрахованій по реєстрах, становитиме

17,3%, при розрахованій за ринковими цінами, – мінус 10,2 %.

У німецьких господарствах стаття витрат «Корми» в 1,2 раза вище, ніж в українських. Але ж німецькі фермери обліковують корми за ринковою вартістю, яка перевищує собівартість грубих, соковитих і зелених кормів, вирощених в українських підприємствах, в 2,5-6,5 раза.

Стаття «Нафтопродукти» в структурі собівартості молока вітчизняних підприємств також у 2,8-3 рази перевищує аналогічний показник по білоруських і німецьких фермах. Щодо німецьких господарств можна стверджувати, що в українських підприємствах превалює використання саме натуральних показників, оскільки ціна дизельного пального в Німеччині майже вдвічі вище – 1,5 євро (15 грн) проти 8 грн в Україні. А от щодо білоруських господарств, то причина криється ще й у ціні пального, яка в Білорусі вдвічі нижча, ніж в Україні.

Вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники нарікають на те, що ціни на дизельне пальне для виробництва такі самі як для використання автотранспорту громадян, що сплачується акцизний збір на пальне. В розвинутих країнах саме сільськогосподарські товаровиробники мають певні преференції та спеціальний рівень цін на пальне. Це може бути «фарбоване» пальне за спеціальними цінами, або ж дотація на газойль як у Німеччині.

Подальший аналіз менш впливових статей витрат на виробничу собівартість молока показує, що дорожче вітчизняним підприємствам проти білоруських обходяться поточні ремонти обладнання і будівель, послуги сторонніх організацій, штучне осіменіння тощо.

Досить суттєву частку в загальній структурі собівартості в «Остромечево» (Республіка Білорусь), «Маяк» (Україна) мали «Інші прямі витрати» (що не увійшли в попередні графи) – 18-21%, тоді як у решти підприємств вони були вдвічі менші. Це пов'язано з використанням сучасних технологій утримання і відповідно додатковими витратами на обрізку і розчистку копит, підстилку тощо. Використання сучасного доїльного обладнання потребує надзвичайної

¹ За даними офіційної статистики в 2011 р. витрати кормів на отримання 1 т молока в сільськогосподарських підприємствах України становили 1160 к. од.

стерильності у виробництві й тягне за собою додаткові витрати на мийні засоби, одноразові серветки, спецодяг і спецвзуття для персоналу та ін.

Значне перевищення спостерігається по статті «Накладні витрати», яка на українських молочних фермах в 1,6 раза вище проти німецьких господарств. Також у 2,6 раза більше витрат за статтю «Послуги сторонніх організацій». Це пояснюється тим, що традиційна німецька ферма використовує лише механізовану працю фермера й членів його сім'ї, тому відсутні витрати на адміністрування процесів (управлінський персонал).

Загалом сукупні виробничі витрати вітчизняних підприємств в 1,4 раза вищі, ніж у досліджуваному підприємстві Білорусі. Навіть по підприємству «Маяк», що має схожі виробничі умови і виробничі результати, собівартість молока вища в 1,3 раза.

Сукупні виробничі витрати на молоко в українських підприємствах на 17,8% нижчі,

ніж аналогічні витрати в німецьких підприємствах. Проте слід розуміти, що свою продукцію німецькі фермери виробляють, орієнтуючись на кращі показники якості продукції: базисні показники вмісту жиру й білка при закупівлі молока – 3,7% і 3,4%. Також значно вищі вимоги до бактеріального обсіменіння продукції та вмісту соматичних клітин, що закономірно потребує новітніх технологій утримання худоби й зберігання продукції.

Порівняння економічних показників реалізації молока в 2011–2012 роках показує, що досліджувані підприємства України та Республіки Білорусь демонструють вищий рівень рентабельності – відповідно 29,7 і 59,1%, проти 10,9% в господарствах Німеччини (табл. 4). Але потрібно взяти до уваги те, що більшість кормів на німецьких фермах обліковуються за ринковими цінами.

4. Порівняння економічних показників реалізації молока в Україні, Республіці Білорусь та Німеччині, 2011-2012 рр.

Показник	Підприємства				
	України		Республіки Білорусь		Німеччини
	2011	9 міс. 2012	2011	9 міс. 2012	9 міс. 2012
Повна собівартість реалізованого молока, грн	2444,0	2434,6	1795,0	1971,5	2926,8
Ціна реалізації (без ПДВ), грн	3273,1	2972,5	2758,6	2878,6	3006,9
Дотації та компенсації, грн	0,0	185,1	96,7	89,7	239,1
Ціна реалізації (без ПДВ) з дотаціями, грн	3273,1	3157,6	2855,2	2968,3	3246,0
Рентабельність без дотацій, %	33,9	22,1	53,7	46,0	2,7
Рентабельність із дотаціями, %	33,9	29,7	59,1	50,6	10,9
Рентабельність (при перерахунку кормів за ринковими цінами), %	11,6	3,2	...	...	10,9

Джерело: Розрахунки автора.

Врахування в собівартості молока досліджуваних вітчизняних підприємств кормів власного виробництва за ринковими цінами (але лише тих видів кормів, які реально можуть бути реалізовані підприємством на регіональному ринку), доводить про суттєве зниження рентабельності молока до рівня 3,2-11,6% в 2011-2012 роках.

З урахуванням дотацій ціни реалізації молока досліджуваних сільськогосподарських підприємств України майже зрівнялися в 2011-2012 роках із цінами реалізації молока досліджуваних молочних ферм Німеччини.

Висновки. Високий рівень собівартості молока в досліджуваних підприємствах

України зумовлений чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру. Внутрішні чинники, тобто ті, що залежать від господарювання підприємств, такі:

1) низький рівень конверсії кормів (значні перевитрати кормів на одиницю продукції) через незбалансованість раціонів годівлі, низьку якість кормів та якісні характеристики дійного стада в більшості досліджуваних українських підприємств;

2) висока трудомісткість виробництва молока через низьку продуктивність праці, недостатній рівень технологічного оснащення окремих ферм у більшості досліджуваних українських підприємств;

3) завищені витрати енергоресурсів (зокрема нафтопродуктів).

Зовнішні чинники високої собівартості молока, тобто економічні умови господарювання в Україні:

1) високий рівень оподаткування заробітної плати працівників, яке відповідно підвищує собівартість виробленої продукції;

2) високий рівень цін на ПММ для сільськогосподарських товаровиробників, який включає акцизний збір на пальне на рівні усіх категорій споживачів. Ціни на пальне суттєво збільшують не тільки статтю «Нафтопродукти», а й інші, такі як «Поточний ремонт обладнання і будівель», «Послуги сторонніх організацій».

Однією з причин скорочення поголів'я корів в Україні та небажання аграрного бізнесу інвестувати кошти в молочне скотарство є низький рівень дохідності молочної галузі з позицій управлінського обліку. Сучасні підприємці в своїх рішеннях керуються не бухгалтерськими витратами, а економічними, в основі яких лежить концепція альтернативної вартості (вартості упущених можливостей). Оцінка за цим підходом показує, що альтернативне використання кормових ресурсів може принести більший прибуток, причому оперативніше та з меншим ризиком, ніж згодовування їх худобі в надії на сприятливу ціну. Включення в собівартість молока кормів власного виробництва за ринковими цінами (якщо їх реально можна продати на регіональному ринку) доводить про низький рівень дохідності, а в багатьох випадках – збитковість галузі.

Ще одна причина – неможливість у сучасних умовах сконцентрувати кошти для відтворення дійного стада, оскільки виручка від реалізації молока не завжди уможливіє накопичити необхідну суму.

Викладене показує нижчу конкурентоспроможність вітчизняної молочної продукції порівняно з білоруською. З погляду виходу на європейський ринок можна впевнено говорити про неконкурентоспроможність вітчизняної продукції порівняно з аналогічною, виробленою в Німеччині, насамперед через невідповідність українського молока європейським стандартам якості.

Для зниження витрат і підвищення дохідності виробництва сировини – молока в сільськогосподарських підприємствах України та, як результат, підвищення його конкурентоспроможності, слід здійснити ряд заходів як із боку держави, так і з боку товаровиробників. Завдання, які потрібно вирішити на рівні держави:

1) забезпечити жорсткий контроль і прозорість при виплаті компенсацій за здане переробним підприємствам молоко;

2) зменшити нарахування на фонд заробітної плати;

3) враховуючи специфіку галузі, забезпечити доступ до довгострокових кредитів на пільгових умовах;

4) відмінити акцизний збір на пальне для сільськогосподарських товаровиробників;

5) звільнити від митних зборів при імпорті племінної худоби, сучасного доїльного обладнання, сучасних високотехнологічних засобів для молочного скотарства;

6) відновити державні дотації на збільшення поголів'я власного відтворення.

Водночас сільськогосподарським виробниками потрібно зосередитися на скороченні витрат на виробництво молока і тим самим підвищенні ефективності ведення господарської діяльності.

Технології утримання, годівлі й обслуговування тварин у підприємствах України в багатьох випадках застаріли порівняно з тими, що застосовуються в розвинутих країнах, на багатьох фермах Білорусі. Це призводить до значних перевитрат кормів, праці, енергоресурсів на одержання продукції (про що показують результати нашого дослідження). Вітчизняним спеціалістам необхідно навчатися сучасним технологіям ведення молочного скотарства, переймаючи досвід розвинутих країн (Німеччини, Ізраїлю, США), передових підприємств України та Білорусі, таких як «Маяк», «Остромечев».

Необхідно приділяти більше уваги якості продукції, і не тільки вмісту жиру й білка в молоці, а також рівню бактеріальної забрудненості, кількості соматичних клітин тощо, оскільки на часі це є важливим фактором конкурентоспроможності продукції на світових ринках.

Список використаних джерел

1. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг). – Вип. 5 / [Воскобійник Ю.П., Шпикуляк О.Г., Камінський І.В. та ін.]; за ред. Ю.П. Воскобійника. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 438 с.
2. Нормативні витрати, ціни, баланси сільськогосподарської продукції в Україні та країнах світу / О. М. Шпичак, Ю. Я. Гапусенко, С.А. Стасіневич та ін.; за ред. О.М. Шпичака, Ю.Я. Гапусенка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2006. – 694 с.
3. Місюк М.В. Ринок продукції скотарства: моногр. / М.В. Місюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 330 с.
4. Сельское хозяйство Республики Беларусь / Статистический сборник. – Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2012. – 354 с.
5. Сільське господарство України 2011 / Стат. зб. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 386 с.
6. Формування витрат виробництва сільськогосподарської продукції та їх моніторинг в передових країнах світу / [Шпичак О.М., Боднар О.В., Воскобійник Ю.П. та ін.]; за ред. О.М. Шпичака. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 204 с.
7. A summary of results from the IFCN Dairy Report 2012 [Електронний ресурс] / Torsten Hemme and dairy researchers from 91 countries participating in IFCN. – 2012. – Режим доступу: <http://www.ifcnnetwork.org/media/bilder/inhalt/News/DR2012/IFCN-Dairy-Report-2012-press-release-corrected.pdf>.
8. The ESS report 2012 // European Commission. – Luxembourg: Publications Office of the European Union. – 2013. – 36 р.
9. Impressum. Situationsbericht 2012/13 // Trends und Fakten zur Landwirtschaft. – Berlin: Deutscher Bauernverband, – 2012. – 205-281 s.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2013 р.

*

УДК 338.435

*С.В. КАЛЬЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет*

Особливості кадрового забезпечення в аграрній сфері

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняного АПК особливого значення набувають питання оптимізації кадрового забезпечення та пов'язані з цим засоби удосконалення підприємницького середовища. Нинішній незадовільний стан розвитку аграрного виробництва зумовлений, крім іншого, застарілими підходами з боку представників підприємницької спільноти до способів застосування наявної ресурсної бази, зокрема трудових ресурсів.

У цьому аспекті вивчення системи підготовки кадрів для сільського господарства як запоруки відновлення вітчизняного села є актуальним. Створення системи інноваційно орієнтованого аграрного бізнесу, де в процесі виробництва сільськогосподарської продукції використовується висококваліфікована робоча сила, має суттєво поліпшити соціально-економічну ситуацію на рівні

сільських територій, стимулюючи їхню розбудову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оптимізації використання трудових ресурсів відповідно до сучасних вимог економічного середовища знайшли своє відображення в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема І.Ф. Зінов'єва [3], Е.М. Лібанової [7,8], П.Т. Саблука [4], О.Г. Шпикуляка [4] та ін.

Проте, на нашу думку, залишаються недостатньо вивченими шляхи адаптації механізму кадрового забезпечення для аграрної сфери відповідно до стандартів постіндустріального інформаційного суспільства. Нашим завданням є дослідження сучасних особливостей функціонування ринку робочої сили, зокрема системи підготовки фахівців для сільськогосподарського виробництва, та аналіз перспектив оптимізації існуючої ситуації.

© С.В. Кальченко, 2013